

|                            |                                |
|----------------------------|--------------------------------|
| Súd:                       | Najvyšší súd SR                |
| Spisová značka:            | 4Cdo/98/2017                   |
| Identifikačné číslo spisu: | 6715213522                     |
| Dátum vydania rozhodnutia: | 26.09.2018                     |
| Meno a priezvisko:         | JUDr. Edita Bakošová           |
| Funkcia:                   | sudca                          |
| ECLI:                      | ECLI:SK:NSSR:2018:6715213522.1 |

## UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci H., bývajúceho v X., zastúpeného Mgr. Katarínou Pastorkovou, advokátkou so sídlom v Banskej Bystrici, Skuteckého 6, a W., bývajúcej v X., zastúpenej Advokátskou kanceláriou UHAL s. r. o., so sídlom vo Zvolene, Štefana Moyzesa 9877/43, IČO: 47 236 655, o rozvod manželstva a úpravu výkonu rodičovských práv a povinností k medzičasom plnoletej W. a k maloletému P., zastúpeného kolíznym opatrovníkom Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny Zvolen, so sídlom vo Zvolene, J. Jiskru 249/6, vedenej na Okresnom súde Zvolen pod sp. zn. 9 P 15/2015, o dovolaní matky a plnoletej W. proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici z 26. januára 2017 sp. zn. 12 CoP 55/2016, takto

### rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici z 26. januára 2017 sp. zn. 12 CoP 55/2016 z r u š u j e a vec mu vracia na ďalšie konanie.

### Odôvodnenie

1. Okresný súd Zvolen (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 27. júna 2016 č. k. 9 P 15/2015-412 rozviedol manželstvo H. a W. a v tom čase maloleté deti W. a P. na čas po rozvode manželstva zveril do osobnej starostlivosti matky a otcovi uložil povinnosť platiť výživné na Barboru sumou 300,- eur mesačne a na P. sumou 200,- eur mesačne na účet matky. Styk otca s maloletými deťmi neupravil. Zároveň uložil otcovi povinnosť nahradiť matke trovy konania. Súd prvej inštancie rozviedol manželstvo po zistení hlbokého a trvalého rozvratu vzťahov manželov, keďže manželstvo neplnilo všetky svoje funkcie a obnova spolužitia neprichádzala do úvahy. Zverenie maloletých detí do osobnej starostlivosti matky, so súhlasom otca a odporúčením kolízneho opatrovníka odôvodnil vhodnejšími podmienkami pre zabezpečenie ich výchovy s ohľadom na citový, duševný a morálny vývoj. Pri rozhodovaní o výživnom prihliadal súd prvej inštancie na odôvodnené potreby výživou oprávnených maloletých detí, ako aj na možnosti, schopnosti a majetkové pomery ich rodičov. Právne svoje rozhodnutie odôvodnil § 62 ods. 1, 2, 3, 5 a § 75 ods. 1 Zákona o rodine. U vtedy maloletej W. súd prvej inštancie považoval za opodstatnené a v zásade nevyhnutné výdavky v celkovej výške 385,- eur mesačne a u maloletého P. vychádzal z nevyhnutných výdavkov v celkovej priemernej výške 295,- eur mesačne. Súd prvej inštancie u matky zohľadnil okrem iného mesačný príjem 328,08 eur získaný za prácu ekonomického charakteru a taktiež skutočnosť, že o deti sa stará výlučne ona, otec sa s nimi takmer nestretáva. Otec

maloletých v čase rozhodovania súdu prvej inštancie dosiahol priemerný mesačný príjem 1 938,74 eur, do ktorého súd ako faktor určujúci životnú úroveň rodiča zahrnul aj tzv. diéty vo výške 200,- eur mesačne. O trovách konania rozhodol podľa § 144 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „O.s.p.“).

2. Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej len „odvolací súd“) na odvolania oboch účastníkov rozsudkom z 26. januára 2017 sp. zn. 12 CoP 55/2016 rozsudok súdu prvej inštancie zmenil vo výroku o výživnom tak, že otec je počnúc 23. augustom 2016 povinný prispievať na výživu maloletej W. sumou 200,- eur mesačne a na výživu maloletého P. sumou 150,- eur mesačne vždy do 20. dňa toho-ktorého mesiaca k rukám matky, a vo výroku o trovách konania tak, že žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov konania. V odôvodnení zdôraznil, že jednou z podmienok správneho určenia vyživovacej povinnosti rodiča k dieťaťu je vyhodnotenie nákladov dieťaťa, ktoré sa musí urobiť reálne tak, aby vystihovalo jeho potreby ku dňu vyhlásenia rozsudku. Pri maloletej W. odvolací súd ustálil, že výška jej základných výdavkov na výživu je 300,- eur. Okrem iného uviedol, že jej zdravotný stav napriek sledovaniu v kardiologickej ambulancii a jedenkrát ročne v endokrinologickej ambulancii zvýšené výdavky nevyžaduje. Tiež mal za to, že maloletá W. sa ani pred rozvodom manželstva ani v súčasnosti nevenuje športu, umeleckej činnosti ani iným voľnočasovým aktivitám, s ktorými by bol spojený vznik nákladov. Navyše, za nespornú okolnosť považoval odvolací súd hradenie poistného pre maloletú Barboru vo výške 16,18 eur mesačne a 11,- eur mesačne za mobilný telefón jej otcom. U matky zohľadnil osobnú starostlivosť o maloletú, ktorá je vzhľadom na jej vek poskytovaná v menšom rozsahu, ako je v prípade starostlivosti o dieťa útleho veku. S ohľadom na to, že na úhrade výdavkov maloletej by sa mali primerane svojim pomerom podieľať obaja rodičia, odvolací súd zaviazal otca platením výživného na maloletú W. čiastkou 200,- eur. Pri výdavkoch maloletého P. odvolací súd zohľadnil okrem bežných mesačných výdavkov aj skutočnosť, že sa vo voľnom čase nevenuje žiadnym záľubám, s ktorými by bolo spojené vynakladanie finančných prostriedkov. Aj v jeho prípade odvolací súd uviedol, že je potrebné zohľadniť platenie poistenia jeho otcom vo výške 17,02 eur mesačne. Z hľadiska životnej úrovne tohto dieťaťa zohľadniac vekový rozdiel medzi oboma deťmi konštatoval, že mesačné výživné 150,- eur je postačujúce. Odvolací súd zdôraznil, že rozdielnu životnú úroveň rodičov a maloletých detí nemožno hodnotiť len sumou dosahovaného príjmu, ktorý je u otca vyšší. Pripomenul, že matka nepracuje na plný pracovný úväzok, pričom sama potvrdila, že môže pracovať aj z domu. Uviedol, že pri zisťovaní životnej úrovne rodičov a detí zo súdneho spisu vyplýva, že neabsolvovali dovolenky, víkendové pobyty, lyžovačky ani ďalšie aktivity za účelom kultúrneho alebo športového vyžitia, takže aj v tomto smere je rovnaká životná úroveň rodičov a detí zachovaná. Na odvolacie námietky odvolateľov týkajúcich sa výroku o trovách konania odvolací súd uviedol, že skutočnosť, na koho návrh bolo konanie začaté, nie je podstatná, nakoľko návrh na rozvod manželstva všeobecne podá manžel, ktorý v manželstve spokojný nie je a nechce v ňom pokračovať. Ďalej zdôraznil, že zohľadniť príčiny rozvratu manželstva ako okolnosť odôvodňujúcu priznanie náhrady trov konania by prichádzalo do úvahy v prípade závažného porušenia manželských povinností výlučne jedným z manželov, najmä ak má rozsudok plniť aj výchovnú funkciu, o takú situáciu však v danom prípade nešlo. Na základe toho odvolací súd zmenil výrok o trovách v súlade s § 52 Civilného mimosporového poriadku (ďalej len „C.m.p.“), lebo nezistil naplnenie predpokladov pre aplikáciu § 55 C.m.p.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala matka a medzičasom plnoletá W. dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzovali z § 420 písm. f/ Civilného sporového poriadku (ďalej len „C.s.p.“), ako aj v zmysle § 421 ods. 1 písm. a/ a b/ C.s.p. Dovolací dôvod podľa § 420 písm. f/ C.s.p. založili na nedostatku odôvodnenia odvolacieho súdu a na tej skutočnosti, že odvolací súd dospel k iným skutkovým zisteniam bez toho, aby vo veci nariadil pojednávanie. Porušil tým svoju povinnosť prejednať vec na vytýčenom pojednávaní, nakoľko odklon od skutkových zistení prvoinštančného súdu je odvolaciemu súdu dovolený len na základe ním vykonaného dokazovania. Dovolateľky namietali, že odvolací súd viaceré výdavky vôbec nezhodnotil a pri výdavkoch, ktoré súd prvej inštancie neuznal, sa stotožnil so súdom prvej inštancie. Uviedli, že odvolací súd výslovne vychádzal z výdavkov na maloletú W. zistených súdom prvej inštancie, avšak sumu stanovil odlišne. Dovolateľky konštatovali, že ide o nezdôvodniteľný rozpor v odôvodnení odvolacieho súdu, keď ten mal prevziať skutkový stav zistený súdom prvej inštancie, ale pritom ako zistené výdavky uviedol sumu rozdielnu oproti súdu prvej inštancie. Ďalej namietali, že odvolací súd v odôvodnení neuviedol príjem otca (ani matky), ktorý potom

neporovnal s výdavkami detí a matky, následkom čoho je takéto rozhodnutie nezrozumiteľné a nepreskúmateľné, keďže nie je jasné, z akých príjmov a výdavkov (vyjadrených matematicky) odvolací súd vychádzal. Na základe toho dovolateľky vyjadrili presvedčenie, že napadnuté rozhodnutie je v otázke určenia výšky výdavkov či príjmov účastníkov absolútne nepreskúmateľné, čím je daný dôvod prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f/ C.s.p., pretože rozhodnutie neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre zmeňujúce rozhodnutie súdu. Tým došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Okrem toho odvolací súd uviedol viaceré skutkové a právne závery, napr. názory na životnú úroveň otca, matky a detí, výdavky detí v rozpore s rozhodnutím súdu prvej inštancie, pracovnú spôsobilosť matky, úvery brané za manželstva, otázky dovolení, na ktoré už dovolateľkám nebolo v rámci odvolacieho konania umožnené reagovať, čo podľa ich názoru zakladá tzv. „prekvapivosť rozhodnutia“. Dovolateľky vyjadrili presvedčenie, že odvolací súd sa odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu tým, že dostatočne neprihliadol na zákonné hľadiská podľa § 62 ods. 2, 5 a § 75 ods. 1 Zákona o rodine a stanovil výživné v neprimerane nízkej výške, ktorá nezohľadňuje ani základné potreby detí a matky, nezohľadňuje príjem otca a matky, a napokon vytvára veľký rozdiel v životnej úrovni otca na jednej strane a matky s deťmi na strane druhej. V tejto súvislosti dovolateľky poukázali na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 2 C 3/1992 a viaceré rozhodnutia Najvyššieho súdu Českej republiky. Napokon uviedli, že pokiaľ dovolací súd uvedenú judikáciu ako ustálenú prax neakceptuje, žiadajú dovolanie z rovnakých dôvodov preskúmať v zmysle § 421 ods. 1 písm. b/ C.s.p. Na základe toho navrhli, aby dovolací súd v napadnutom rozsahu zrušil rozsudok odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Zároveň žiadali zrušiť aj výroky o trovách konania na súdoch nižších inštancií.

4. Otec vo vyjadrení k dovolaniu poukázal na judikáciu najvyššieho súdu, podľa ktorej nedostatočné a nepreskúmateľné odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu nie je dovolacím dôvodom zakladajúcim prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f/ C.s.p. Po následnom zrekapitulovaní obsahu odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu otec uviedol, že odvolací súd riadne odôvodnil výšku výdavkov na deti. Dovolateľky opomenuli fakt, že matka na deti poberá aj rodinné prídavky a uplatňuje si daňový bonus, ktoré spolu s výživným slúžia na pokrytie odôvodnených potrieb detí, ktoré matka v konaní preukázala a z ktorých vychádzal aj odvolací súd. Otec uviedol, že matka nepracuje na plný pracovný úväzok, pričom sama uviedla, že môže pracovať aj z domu. Zastáva názor, že odvolací súd sa neodklonil od skutkových zistení tak ako ich zistil súd prvej inštancie a takto odôvodnený rozsudok odvolacieho súdu je prehľadný, jasný, preskúmateľný a poskytujúci vysvetlenie dôvodov podstatných pre zmeňujúce rozhodnutie súdu. Zároveň otec namietal, že dovolaním napadnutý výrok o výživnom nespĺňa podmienky prípustnosti dovolania podľa § 422 ods. 1 písm. a/ C.s.p., nakoľko ani súčet obidvoch výrokov o výživnom neprevyšuje desaťnásobok minimálnej mzdy. Vzhľadom na uvedené navrhol, aby dovolací súd dovolanie odmietol, alternatívne ako nedôvodné zamietol.

5. Kolízny opatrovník sa v plnom rozsahu stotožnil s podaným dovolaním, nakoľko rozhodnutie odvolacieho súdu je podľa jeho názoru nepochopiteľné a nesledujúce záujem maloletých detí. Nebolo prihliadnuté na zásadu, ktorú deklaruje Zákon o rodine, že deti sa po rozvoze rodičov majú podieľať na životnej úrovni obidvoch rodičov. Vyjadril presvedčenie, že na základe objektívnych skutočností je v záujme detí, aby bolo výživné stanovené v sumách, ako o tom rozhodol súd prvej inštancie.

6. Na konanie vo veciach starostlivosti súdu o maloletých sa vzťahuje Civilný mimosporový poriadok. V zmysle § 2 ods. 1 C.m.p. sa na konania podľa tohto zákona použijú ustanovenia Civilného sporového poriadku, ak tento zákon neustanovuje inak. Keďže C.m.p. neustanovuje inak, dovolací súd ďalej skúmal možnosť aplikácie ustanovení C.s.p. pre konanie o dovolaní otca maloletého dieťaťa.

7. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 C.s.p.) po zistení, že dovolanie podali v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 C.s.p.) účastníčky zastúpené v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 C.s.p.), v ktorých neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 C.s.p.), skúmal bez nariadenia pojednávania (§ 443 C.s.p.), či sú dané procesné predpoklady pre uskutočnenie meritórneho dovolacieho prieskumu; dospel k záveru, že dovolanie je podľa § 420 písm. f/ C.s.p. prípustné a súčasne tiež dôvodné.

8. Právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je bezpochyby tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšej inštancie, sa v civilnom procese zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých občianskoprávny súd môže konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania pred občianskoprávnym súdom, vrátane dovolacieho konania (I. ÚS 4/2011).

9. Dovolanie má v systéme opravných prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Ako už najvyšší súd konštatoval vo viacerých skorších rozhodnutiach, dovolanie nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nie je treťou inštanciou, v ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie (por. napr. sp. zn. 1 Cdo 113/2012, 2 Cdo 132/2013, 3 Cdo 18/2013, 4 Cdo 280/2013, 5 Cdo 275/2013, 6 Cdo 107/2012, 7 Cdo 92/2012, 8 Cdo 67/2017). Tejto mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 C.s.p. proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Prípady, v ktorých je dovolanie proti rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 C.s.p.

10. Otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, je otázkou zákonnosti a jej riešenie patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu (m. m. napr. IV. ÚS 35/02, II. ÚS 324/2010, III. ÚS 550/2012).

11. Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa (§ 419 C.s.p.). Dovolací súd je viazaný dovolacími dôvodmi (§ 440 C.s.p.). Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (viď § 428 C.s.p.). Dovolanie prípustné podľa § 420 C.s.p. možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 C.s.p.). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolaateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 C.s.p.).

12. V preskúmvanej veci dovolaateľky odôvodňovali prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f/ a § 421 a/ a b/ C.s.p.

13. Hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f/ C.s.p., sú a/ zásah súdu do práva na spravodlivý proces, b/ nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia.

14. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrovanou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky. Z práva na spravodlivý súdny proces ale pre procesnú stranu nevyplýva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predkladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov, rozhodol v súlade s jej vôľou a požiadavkami, ale ani právo vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ňou navrhnutých dôkazov súdom a dožadovať sa ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (por. napríklad rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, I. ÚS 97/97, II. ÚS 3/97, II. ÚS 251/03).

15. Pojem „procesný postup“ bol vysvetlený už vo viacerých rozhodnutiach najvyššieho súdu vydaných do 30. júna 2016 tak, že sa ním rozumie len faktická, vydaniu konečného rozhodnutia predchádzajúca činnosť alebo nečinnosť súdu, teda sama procedúra prejednávania veci (to ako súd viedol spor) znemožňujúca strane sporu realizáciu jej procesných oprávnení a marenie možnosti jej aktívnej účasti na konaní (por. R 129/1999, ale tiež rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 6/2014, 3 Cdo 38/2015, 5 Cdo 201/2011, 6 Cdo 90/2012). Tento pojem nemožno vykladať extenzívne jeho vzťahovaním aj na faktickú meritórnu rozhodovaciu činnosť súdu. „Postupom súdu“ možno teda rozumieť iba samotný

priebeh konania, nie však konečné rozhodnutie súdu posudzujúce opodstatnenosť žalobou uplatneného nároku.

16. Pokiaľ „postupom súdu“ nie je rozhodnutie súdu - finálny (meritórny) produkt prejednávania veci v civilnom sporovom konaní, potom už „postupom súdu“ vôbec nemôže byť ani časť rozhodnutia - jeho odôvodnenie (obsah, spôsob, kvalita, výstižnosť, presvedčivosť a úplnosť odôvodnenia), úlohou ktorej je vysvetliť dôvody, so zreteľom na ktoré súd rozhodol (por. rozhodnutia dovolacieho súdu sp. zn. 1 ECdo 10/2014, 3 Cdo 146/2013). Podľa právneho názoru dovolacieho súdu treba pojem „procesný postup“ súdu vykladať takto aj za právnej úpravy účinnej od 1. júla 2016.

17. Dovolateľky tvrdia, že odvolací súd dospel k iným skutkovým zisteniam bez toho, aby vo veci nariadil pojednávanie a vykonal dokazovanie, na ktoré bol v takom prípade povinný.

18. Základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) zaručuje, že každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky. Z ustanovenia čl. 48 ods. 2 ústavy vyplýva, že každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov, v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom.

19. Podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu. Rozsudok musí byť vyhlásený verejne, ale tlač a verejnosť môžu byť vylúčené buď po dobu celého, alebo časti procesu v záujme mravnosti, verejného poriadku alebo národnej bezpečnosti v demokratickej spoločnosti, alebo keď to vyžadujú záujmy maloletých alebo ochrana súkromného života účastníkov alebo, v rozsahu považovanom súdom za úplne nevyhnutný, pokiaľ by, vzhľadom na osobitné okolnosti, verejnosť konania mohla byť na ujmu záujmom spoločnosti.

20. Podľa § 378 ods. 1 C.s.p. na konanie na odvolacom súde sa primerane použijú ustanovenia o konaní pred súdom prvej inštancie, ak tento zákon neustanovuje inak. Podľa § 188 ods. 1 C.s.p. súd vykonáva dôkazy na pojednávaní.

21. V zmysle § 383 C.s.p. je odvolací súd viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil súd prvej inštancie okrem prípadov, ak dokazovanie zopakuje alebo doplní. Podľa § 384 ods. 1 C.s.p. ak má odvolací súd za to, že súd prvej inštancie dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam, dokazovanie v potrebnom rozsahu zopakuje sám. V zmysle § 385 ods. 1 C.s.p. na prejednanie odvolania nariadi odvolací súd pojednávanie vždy, ak je potrebné zopakovať alebo doplniť dokazovanie alebo to vyžaduje dôležitý verejný záujem.

22. Procesné dokazovanie je procesným právom osobitne upravený postup súdu v civilnom konaní, ktorý slúži k utvoreniu poznatkov súdu o skutočnostiach dôležitých pre rozhodnutie, ktorých existencia alebo neexistencia zostala pochybná, a to taký postup, pri ktorom súd svojimi zmyslami poznáva určitú rozhodujúcu skutočnosť priamo alebo poznáva určité správy o tejto skutočnosti. Pri tomto postupe utvorené poznatky sa nazývajú skutkové poznatky a myšlienkový postup hodnotenia rozhodujúcich skutočností je skutkovým hodnotením.

23. Odvolací súd je ako riadny opravný súd súčasne aj skutkovým súdom. Úvahy dovolacieho súdu o správnosti skutkových záverov súdu prvej inštancie sú však značne obmedzené. Odvolací súd je totiž v zásade viazaný skutkovým stavom zisteným súdom prvej inštancie. Iba v prípade, ak má pochybnosti o jeho správnosti, má možnosť dospieť k iným skutkovým záverom, a to vtedy, ak tieto vyplývajú z poznatkov, ktoré odvolací súd získal tým, že opakoval dôkazy vykonané súdom prvej inštancie alebo vykonal nové dôkazy. Podmienenie zmeny skutkových záverov ustálených súdom prvej inštancie opakovaním alebo vykonaním nových dôkazov vyplýva z požiadavky rešpektovať zásadu priamosti a

ústnosti civilného konania. Zásada priamosti a ústnosti má pre odvolacie konanie rovnaký význam a následky, ako pre súd prvej inštancie. Je tomu tak predovšetkým preto, že pri hodnotení dôkazov spolupôsobia popri vecnom obsahu výpovedí aj ďalšie skutočnosti, ktoré - hoci nie sú bez vplyvu na posúdenie vierohodnosti výpovedí - nemôžu byť vždy vyjadrené (zachytené) v zápisnici o pojednávaní (por. rozhodnutie najvyššieho súdu uverejnené v časopise Zo súdnej praxe pod č. 2/1997). V odvolacom konaní je ale dôležitá aj iná stránka priamosti. Táto zásada je dôležitá nielen pre zisťovanie skutkového základu rozhodnutia, ale aj pre odchýlenie sa od skutkových zistení súdu prvej inštancie. Pri opakovaní a doplnení dokazovania je teda zásada priamosti oproti súdu prvej inštancie ešte sprísnená, pričom pre opakovanie dôkazov platia tie isté procesné postupy ako pri vykonávaní pôvodného dôkazu.

24. Z vyššie uvedeného tiež vyplýva, že predpokladom toho, aby odvolací súd mohol zmeniť napadnuté rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak má za to, že súd prvej inštancie dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam, je opakovanie dokazovania v potrebnom rozsahu odvolacím súdom. Podmienkou zmeny rozhodnutia v takomto prípade je teda skutočnosť, že odvolací súd sám opakuje v potrebnom rozsahu dokazovanie, na základe ktorého dospeje k skutkovému stavu, odlišnému od skutkového stavu zisteného prvoinštančným súdom, tvoriacemu podklad pre rozhodnutie v danej veci (por. rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 5 Cdo 131/2009).

25. Ak by sa odvolací súd odchýlil od skutkového stavu zisteného súdom prvej inštancie bez toho, aby rešpektoval povinnosť opakovania alebo doplnenia dokazovania, zasiahol by do ústavne zaručeného práva účastníka konania na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy, do obsahu ktorého patrí aj to, že odvolací súd sa môže odchýliť od skutkového stavu zisteného prvoinštančným súdom len po doplnení alebo opakovaní dokazovania, ktorého výsledky opravnému súdu umožnia vlastné, prípadne aj odlišné hodnotenie dôkazov (por. napríklad rozhodnutia ústavného súdu II. ÚS 387/2010, II. ÚS 506/2013).

26. Z obsahu odôvodnenia rozhodnutia súdu prvej inštancie v časti o výživnom vyplýva, že súd považoval za opodstatnené a nevyhnutné výdavky v prípade (v tom čase) maloletej W. v celkovej výške 385,- eur (č. l. 431 spisu) a v sume 295,- eur v prípade maloletého P. (č. l. 432 spisu), pričom výsledné sumy riadne zdôvodnil a podložil konkrétnymi výdavkami. Odvolací súd v odôvodnení napadnutého rozhodnutia uviedol, že nebolo potrebné zopakovať alebo doplniť dokazovanie, pričom zmenil rozhodnutie súdu prvej inštancie vo výroku o výživnom a vo výroku o trovách konania, lebo neboli dôvody na jeho potvrdenie ani zrušenie. Vo vzťahu k posúdeniu životnej úrovne maloletých detí za účelom preskúmania primeranosti stanoveného výživného však vychádzal z iných celkových výdavkov na maloleté deti, keď u maloletej W. stanovil celkovú sumu nákladov na 300,- eur a pri maloletom P. po sčítaní jednotlivých výdavkov uvedených v odôvodnení napadnutého rozhodnutia na 264,- eur. V prípade maloletej W. odvolací súd na č. l. 508 spisu uvádza, že „Súčet vymenovaných základných výdavkov maloletej W. na výživu, zistených okresným súdom, je 300,- Eur.“, z čoho implicitne vyplýva, že vychádzal zo skutkového stavu zisteného súdom prvej inštancie, avšak jednotlivé výdavky vyhodnotil odlišne. In concreto, odvolací súd neuznal súdom prvej inštancie priznané náklady na rekreáciu, kultúru a športové vyžitie v sume 30,- eur mesačne, nakoľko z výpovede matky mal za preukázané, že maloletá W. sa ani pred rozvodom ani v súčasnosti nevenuje športu, umeleckej činnosti ani iným voľnočasovým aktivitám. Taktiež neuznal náklady na zdravotnícke potreby, resp. pravidelné preventívne prehliadky a náklady na lieky v rámci bežných chorôb maloletej W. vo výške 10,- eur a odlišne vyhodnotil i výdavky na poistné a za mobilný telefón. Rovnako odvolací súd aj v prípade maloletého P. neuznal výdavky na voľnočasové aktivity, ktoré mu súd prvej inštancie priznal vo výške 20,- eur. Aj v dôsledku takto prehodnoteného skutkového stavu veci potom odvolací súd zmenil rozhodnutie súdu prvej inštancie v prospech zníženia vyživovacej povinnosti otca voči deťom.

27. Na základe uvedeného je dovolací súd toho názoru, že odvolací súd z dokazovania vykonaného súdom prvej inštancie vyvodil odlišné skutkové zistenia (v otázke životnej úrovne detí a tomu zodpovedajúcich životných nákladov) a na ich základe aj odlišné právne závery (posúdenie výšky výživného vzhľadom i na odôvodnené potreby oprávnených) ako súd prvej inštancie bez toho, aby vo veci vykonal potrebné dokazovanie (zopakovanie alebo doplnenie). Ak sa chcel odvolací súd odchýliť od skutkových zistení súdu prvej inštancie na základe bezprostredne pred ním vykonaných dôkazov, mal

nariadiť pojednávanie v zmysle § 385 ods. 1 a dokazovanie v zmysle § 384 ods. 1 C.s.p. sám v potrebnom rozsahu zopakovať a zadovážiť si tak rovnocenný poklad pre odlišné hodnotenie dôkazov podľa § 191 C.s.p. Len takýto postup je v súlade so zásadou priamosti a ústnosti civilného procesu. Odvolací súd podľa týchto ustanovení a zásad v danej veci nepostupoval, keď vo svojom zmeňujúcom rozhodnutí vychádzal z dôkazov vykonaných súdom prvej inštancie, na základe ktorých ale dospel k iným skutkovým zisteniam, z ktorých vyvodil iný právny záver bez toho, aby na ním nariadenom pojednávaní doplnil alebo zopakoval dokazovanie vykonané súdom prvej inštancie.

28. V nadväznosti na to je podľa názoru dovolacieho súdu opodstatnená i ďalšia námietka dovolateľiek týkajúca sa nedostatočného odôvodnenia a nepreskúmateľnosti rozhodnutia odvolacieho súdu. K tomu je potrebné uviesť, že podľa stabilizovanej judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia ako súčasť základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy vyžaduje, aby sa súd jasným, právne korektným a zrozumiteľným spôsobom vyrovnal so všetkými skutkovými a právnymi skutočnosťami, ktoré sú pre jeho rozhodnutie vo veci podstatné a právne významné.“ (IV. ÚS 14/07). Povinnosťou všeobecného súdu je uviesť v rozhodnutí dostatočné a relevantné dôvody, na ktorých svoje rozhodnutie založil. Dostatočnosť a relevantnosť týchto dôvodov sa musí týkať tak skutkovej, ako i právnej stránky rozhodnutia (napr. III. ÚS 107/07). V prípade, keď právne závery súdu z vykonaných skutkových zistení v žiadnej možnej interpretácii odôvodnenia súdneho rozhodnutia nevyplývajú, treba takéto rozhodnutie považovať za rozporné s čl. 46 ods. 1 Ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 Dohovoru.“ (I. ÚS 243/07). Súd by mal byť preto vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení koherentný, t. j. jeho rozhodnutie musí byť konzistentné a jeho argumenty musia podporiť príslušný záver. Súčasne musí dbať tiež na jeho celkovú presvedčivosť, teda inými slovami, na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí, rovnako ako závery, ku ktorým na základe týchto premís dospel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé.“ (I. ÚS 243/07, I. ÚS 155/07, I. ÚS 402/08).

29. Aj najvyšší súd už v minulosti vo viacerých svojich rozhodnutiach práve pod vplyvom judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva a judikatúry ústavného súdu zaujal stanovisko, že medzi práva civilného procesu na zabezpečenie spravodlivej ochrany jeho práv a právom chránených záujmov patrí nepochybne aj právo na spravodlivý proces a že za porušenie tohto práva treba považovať aj nedostatok riadneho a vyčerpávajúceho odôvodnenia súdneho rozhodnutia. Povinnosť súdu rozhodnutie náležite odôvodniť, je totiž odrazom práva strany sporu na dostatočné a presvedčivé odôvodnenie spôsobu rozhodnutia súdu, ktorý sa zaoberá so všetkými právne relevantnými dôvodmi uplatnenej žaloby, ako aj so špecifickými námietkami strany sporu. Porušením uvedeného práva strany sporu na jednej strane a povinnosti súdu na strane druhej sa strane sporu (okrem upretia práva dozvedieť sa o príčinách rozhodnutia práve zvoleným spôsobom) odníma možnosť náležite skutkovo aj právne argumentovať proti rozhodnutiu súdu v rámci využitia prípadných riadnych alebo mimoriadnych opravných prostriedkov. Ak nedostatok riadneho odôvodnenia súdneho rozhodnutia je porušením práva na spravodlivé súdne konanie, táto vada zakladá i prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f/ C.s.p.

30. Aj v konaní na odvolacom súde treba dôsledne trvať na požiadavke úplnosti, výstižnosti a presvedčivosti odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu, najmä vtedy, ak odvolací súd zmeňuje rozsudok súdu prvej inštancie, resp. potvrdzuje rozsudok z iných dôvodov. V takomto prípade odvolací súd musí podať výklad opodstatnenosti, pravdivosti, zákonnosti a spravodlivosti výroku rozsudku vyčerpávajúcim spôsobom. V odôvodnení svojho rozhodnutia sa musí vyporiadať so všetkými rozhodujúcimi skutočnosťami a jeho myšlienkový postup musí byť v odôvodnení dostatočne vysvetlený nielen s poukazom na všetky skutočnosti zistené vykonaným dokazovaním, ale tiež s poukazom na právne závery, ktoré prijal. Uvedené platí o to viac v prípade, ak sa odvolací súd odchyľoval od skutkových zistení súdu prvej inštancie, kedy z odôvodnenia jeho rozhodnutia musí byť jednoznačné, na základe akých dôkazov a úvah dospel odvolací súd k odlišným skutkovým záverom.

31. Dovolací súd po preskúnaní veci dospel k záveru, že rozhodnutie odvolacieho súdu nezodpovedá vyššie uvedeným požiadavkám kladeným na odôvodnenie rozhodnutí. V danej veci odvolací súd zmenil rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku o výživnom. Vychádzajúc z odôvodnenia rozhodnutia

odvolacieho súdu nie je zrejmé, na základe čoho odvolací súd dospel k záverom o jednotlivých výdavkoch na maloleté deti, pričom neuviedol žiadne relevantné dôvody vedúce ho k zmene posúdenia výšky niektorých nákladov na deti a následne výroku rozsudku súdu prvej inštancie o výživnom. V odôvodnení rozhodnutia odvolacieho súdu zároveň absentuje zrozumiteľný a jasný výklad, z akých majetkových pomerov rodičov (vyjadrených napr. matematicky) vychádzal pri posúdení úmernosti životnej úrovne dieťaťa k životnej úrovni rodičov a pri určení konkrétnej výšky výživného v zmysle § 75 ods. 1 Zákona o rodine, čo robí toto rozhodnutie arbitrárnym a nepreskúmateľným. Tento nedostatok odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu má potom za následok, že napadnuté rozhodnutie (v časti o výživnom) nespĺňa požiadavky stanovené odvolaciemu súdu v ustanovení § 220 ods. 2 C.s.p. v spojení s § 393 ods. 2 C.s.p. na riadne odôvodnenie rozsudku.

32. Na základe vyššie uvedeného možno uzavrieť, že v kontexte celého súdneho konania ide o tak závažné pochybenia odvolacieho súdu plynúce z nerešpektovania § 384 ods. 1 a § 385 ods. 1 C.s.p. a nedostatočného odôvodnenia jeho rozhodnutia, ktoré znemožnili dovolateľkám uskutočňovať im patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu ich práva na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f/ C.s.p. Dovolanie matky a plnoletej dcéry je preto v zmysle citovaného ustanovenia prípustné a zároveň aj dôvodné. Najvyšší súd z týchto dôvodov napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1 v spojení s § 450 C.s.p.), pričom sa nezaoberal ďalšími dovolacími námietkami, najmä vo vzťahu k § 421 ods. 1 písm. a/ a b/ C.s.p., ktoré sa vzhľadom na procesný dôvod zrušenia napadnutého rozsudku stali za danej situácie bezpredmetné.

33. V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného konania a tiež dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 C.s.p.).

34. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

#### **Poučenie:**

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.